Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

LOKALHISTORISK FORENING & ARKIV TOREBY SOGN

ISSN 2245-3539

Orientering

Nr. 64 August 2023 – 28. årg.

s. 1-2 Siden sidst (Hanne Sørensen)
s. 2-3 Siden sidst (Susanne Poulsen)
s. 3-4 EL-priser – før og nu
s. 5-7 En lap papir med berømtheder
s. 7 Gaver er vi glade for, Ole Carlslund!
s. 8. **Arrangementer** - adresser m.v.

Siden sidst – fra Foreningen af Hanne Sørensen (ny formand)

Den 15. marts 2023 måtte vi tage afsked med vores dygtige arkivleder og gode ven, Tage Rødby Jensen. Tages pludselige og uventet død kom som et chok for os alle, og han vil være savnet i vennekredsen og på Arkivet. På generalforsamlingen kort efter ærede medlemmerne Tage ved et minuts stilhed. Tak for din kæmpe indsats Tage.

Arkivet stod nu uden leder, men heldigvis sagde formanden Susanne Poulsen ja, da de aktive medarbejdere spurgte, om hun ville overtage Tages plads. Derfor skulle vi nu finde en ny formand for foreningen.

Den 26. maj måtte vi tage afsked med et endnu et skattet medlem, Povl Holm. Povl var en omhyggelig revisor, så regnskaberne blev nøje gennemgået og bilagene kontrolleret. Tak for det Povl. Derudover var Povl en flittig gæst tirsdage aftner, hvor han forsynede os med mange relevante fotos og mange, mange historier og oplysninger om sognet.

Vi afholdt generalforsamling d. 28. marts. Dejligt, at så mange, mødte op. Inden selve generalforsamlingen fortalte Otto Dagnæs om Priorskov, "Spredte træk af livet på Priorskov set med barneøjne – 1954-1964 – Forspil og efterspil". Tak for et flot og omfattende diasshow med interessante fortællinger til.

Otto Sørensen ledte os igennem generalforsamlingens dagsorden i ro og orden. Genvalgt til bestyrelsen blev Bodil Janik, sekretær. Nyvalgt til bestyrelsen blev Mogens Hansen og Hanne Sørensen, Else Ravn-Nielsen blev genvalgt som suppleant, Irma Jørgensen blev genvalgt til revisor,

Fortsættes på næste side.

Revisorsuppleant, Arne Jakobsen var indtrådt som revisor for et år for Povl Holm, og Birgit Nielsen blev valgt til ny revisorsuppleant.

På det efterfølgende bestyrelsesmøde blev Hanne Sørensen valgt til formand for foreningen. Bestyrelsens nye sammensætning er beskrevet en andet sted i bladet. Vores afgående formand Susanne Poulsen blev takket for sin indsats for og fik en buket roser fra foreningen. Susanne fortsætter sin aktive indsats – nu som arkivleder.

I foråret medtog medlemmerne igen et Forårsskrift på 80 sider og ganske gratis. Dette blev muliggjort, fordi foreningen havde modtaget penge fra "Lolland-Falsters og Langelands Købstæders Brandsocietets Fond", som også bevilgede penge til nyt inventar i Arkivrummet m.m.. Forårsskriftet er redigeret og sat op af Hanne og Otto Sørensen. Nu må vi så se, om vi får en ny mulighed for at udgive sådan et skrift igen.

Bestyrelsen vil fortsat arbejde for at fremme foreningens arbejde med at tydeliggøre sognets historie bl.a. med forskellige medlemsaktiviteter, læs om efterårets aktiviteter her i "Orientering", som Otto Sørensen heldigvis fortsat er redaktør for og også skribent til.

Siden sidst – fra Arkivet af Susanne Poulsen (ny arkivleder)

Dette er så første gang jeg skriver til bladet som arkivleder.

Først vil jeg gerne sige tak til bestyrelsen for samarbejdet, det har været 9 år som formand. De er godt nok fløjet afsted, og jeg har lært meget.

Så vil jeg gerne sige tak til bestyrelse og frivillige, for at foreslå mig som arkivleder.

Tage og jeg havde talt om, at når han engang ikke ville være arkivleder mere, så kunne det måske være noget for mig, men jeg havde ikke regnet med, at det skulle være allerede nu.

"Guldborgsundarkiverne" (sammenslutningen af alle arkiver i Guldborgsund kommune) holdt årsmøde i Toreby forsamlingsgård den 27. april. Efter velkomsten var der foredrag af Anna-Elisabeth Jensen fra Museum Lolland-Falster. Hun fortalte om Venderne på Sydhavsøerne. Hun tog os rundt regnet 1000 år tilbage i tiden og fortalte om vikingetid og tidlig middelalder på baggrund af hendes seneste bog: "Danica Slavica". Et spændende foredrag.

Derefter var der generalforsamling med arkivrådets beretning og regnskab. Tid og sted for årsmødet i 2024 og evt. Der var mødt ca. 40 til årsmødet.

Vi har skullet "finde os selv" i arkivet efter Tages pludselige død.

Fortsættes på næste side.

Det hjælper på det, men det er stadig underligt, at man ikke lige kan spørge Tage til råds, når man sidder med noget, man er i tvivl om.

Her i sommer har vi ordnet i vores arkivrum, der er gjort rent, - indkøbt nye reoler, der er samlet og sat op og så er der kasseret ting, der ikke havde med os at gøre og smidt gamle, ubrugelige reoler og skabe ud.

Nogle af de reoler, der kunne bruges, er kommet i kælderen i vores "museums-rum".

Tusind tak til de frivillige, der hjalp med det, det var et fantastisk stykke arbejde I gjorde. Uden Jer havde det ikke kunne lykkes.

Vi starter nu op efter ferien og byder jer alle velkommen i samarbejdet om vores fælles historie.

El-priser før og nu?

af Otto Sørensen

Dette er ikke en statistisk, videnskabelig opgørelse over el-prisens udvikling, men lokalhistoriske oplysninger, som kan udbygges af andre ved studier i ARKIVET?

I ORIENTERING nr. 35 og 36 (kan ses på vores hjemmeside) har der været artikler om **Nagelsti Elværk**, men el-priserne har ikke været et tema – før nu!

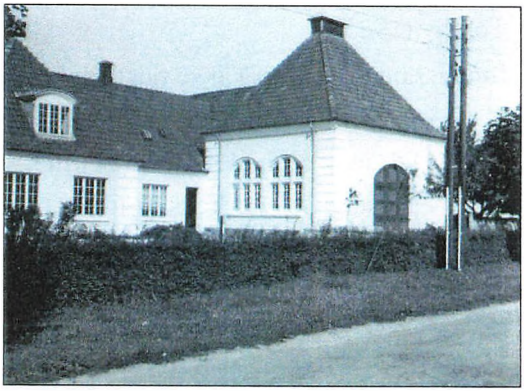

En meget smuk og karakteristisk bygning på Nystedvej. - I dag privatbolig.

Specielt de sidste par år har el-prisen været et stærkt samtaleemne, og vi er alle blevet ramt af de meget høje priser fra 2022 og til nu. Usikkerheden, utrygheden må vi stadig leve med. MEN det er ikke noget nyt.

Alle priser skal vurderes ud fra samtiden, og når tiden er 1912 til 1945, så er det vanskeligt at forestille sig prisniveauet. Her et par eksempler: Den grund, som elværket blev bygget på, blev købt af Niels Stoffers Enke (efter tilladelse fra Rolf Neergaard på Fuglsang) for kr. 600. – Bestyrerens løn var 900 kr. årligt + 1 kr. pr. måler og fri bolig, have og belysning. – Dette var øjensynlig ikke nok, for bestyreren stak af med "en del af andelsselskabets penge".

Fortsættes på næste side.

Elektricitet var noget nyt, og at der skulle spares ses af, at mange husstande startede med kun ét lampested i huset (der betaltes tilslutning for hvert lampested). Det var sikkert her "snydeproppen" blev populær?

Ny bestyrer blev ansat (nu til 1.200 kr./år), men han skulle på kursus, så det besluttedes at afbryde strømmen et par dage!

I februar 1917 var prisen 50 øre pr. kwt. Men allerede i september 1917 fordobledes den til 100 øre pr. kwt. Afsmitningen fra "1.verdeskrig" kunne mærkes. – Bestyrerens løn blev forhøjet til 2000 kr./år og han fik 108 kr. pr måned til ansættelse af en medhjælper (okt. 1918).

I maj 1919 forhøjedes prisen til 120 øre pr. kwt. Den holdt til april 1922 hvorfra prisen bare faldt og faldt: fra 100 øre – 80 øre i maj 1926 – 60 øre i juni 1927 - 30 øre i juni 1932 – til **25 øre fra juli 1933**.

Krigen 1939-45 – og besættelsen - betød stigende priser, men den svingede dog kun mellem 40 og 60 øre.

I hele perioden var prisen for **kraft** ca. halvdelen af listeprisen, og der var rabat på gadebelysning – efterhånden som den kom til – startende i Øster Toreby (1925).

Interessant er det også at se tidsforløbet ved etableringen af el-værket:

1912 – 2. maj: Generalforsamlingsbeslutning.

1912 – 24. maj: Køb af motor og grund.

1912 – 15. august: Værket klar til rejsning.

1912 – 11. november: Spænding på nettet til de første abonnementer.

Tempoet på det anlægsarbejde er det nok værd at tænke over, når de store anlægsarbejder i og gennem Toreby Sogn i dag følges år ud og år ind!

En lap papir? – en hastig håndskrift? af Otto Sørensen

Arkivet gemmer på mange billeder og dokumenter. Nogle af dem bliver aldrig igen set af nogen! Andet kommer for dagens lys, når familie eller andre søger oplysninger om afdøde slægtninge eller lokale begivenheder. Atter andre bliver årsag til en lille artikel i vores medlemsblad!

En lap papir "faldt ud" af mappen med oplysninger om Flintinge-gårde, matr. 1: Præstegården.

Fortsættes på næste side.

Foreningens og Arkivets digitale

MUSEUM

Det digitale museum 9

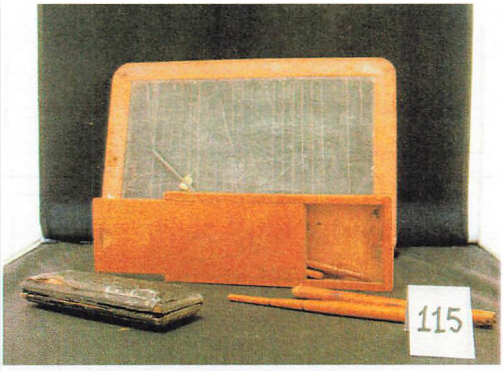

Genstand: **Skoletilbehør**
Beskrivelse: **Skifertavle** m/**griffel**
Erstatning for hæfter til at skrive i og blyanter.
Træpenalhus m/skydelåg til grifler og penneskafter. **Passersæt.**
Giver: **Johan Pedersen, Grænge**
Modtaget: 2002/2003
Museumsnummer: 115

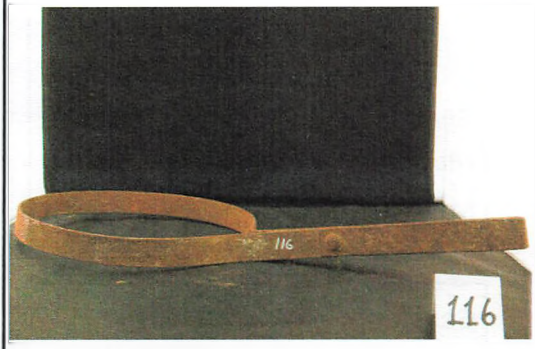

Genstand: **Stenhuggerjernring**
Beskrivelse: Blev bl.a. brugt , når "Jens vejmand" huggede skærver til vejbelægning af store sten.
Giver: Johan Pedersen, Grænge
Modtaget: 2002/2003
Museumsnummer: 116

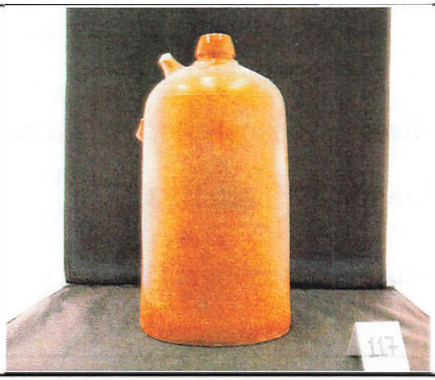

Genstand: **Dunk**
Beskrivelse: Beholder ca. 45 cm til øl/vand, medbringes fx ved markarbejde.
Giver: Johan Pedersen, Grænge
Modtaget: 2002/2003
Museumsnummer: 117

Det digitale museum 9

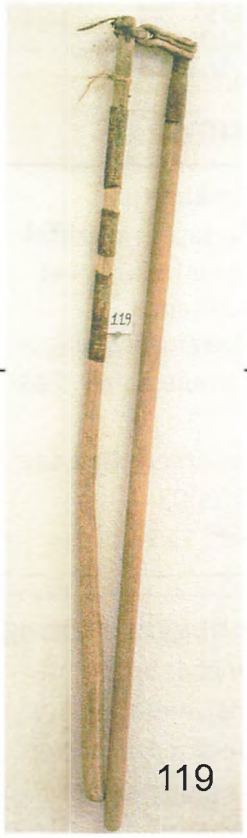

119

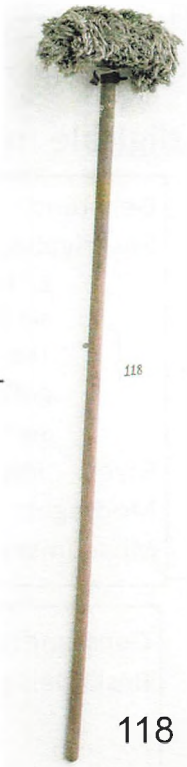

118

Genstand: **Gulvmoppe**

Beskrivelse: Til rengøring.

Giver: Johan Pedersen, Grænge

Modtaget: 2002/2003

Museumsnummer: 118

Genstand: **Plejl**

Beskrivelse: Gammeldags "tærskeværktøj". To mand skiftedes til at slå på korn-negene med plejlen, så kornets kærner blev skilt fra stråene.

Giver: Johan Pedersen, Grænge

Modtaget: **2002/2003**

Museumsnummer: 119

120

Genstand: **Skovværktøj**

Beskrivelse: Blev brugt til mærkning af træer.

Giver: Johan Pedersen, Grænge

Modtaget: 2002/2003

Museumsnummer: 120

Det digitale museum 9

Genstand: Roeskærer

Beskrivelse: Landbrugsredskab, Jernet sad i en "stor persille-hakker". Brugt til at skærer roerne i mindre stykker til foder til fx køer.

Giver: Johan Pedersen, Grænge

Modtaget: 2002/2003

Museumsnummer: 121

122

Genstand: Møghakke

Beskrivelse: Gødningshakke. Velegnet til at løsne fast materiale fx gødning. Anvendtes også i forbindelse med skovarbejde, opsamling af grøde i vandløb og lign.

Giver: Johan Pedersen, Grænge

Modtaget: 2002/2003

Museumsnummer: 122

Genstand: Tagdækkerværktøj

Beskrivelse: Til at banke stråene med, når stråtag skulle lægges eller repareres.

Giver: **Ukendt**

Modtaget: 2002

Museumsnummer: 123

Det digitale museum 9

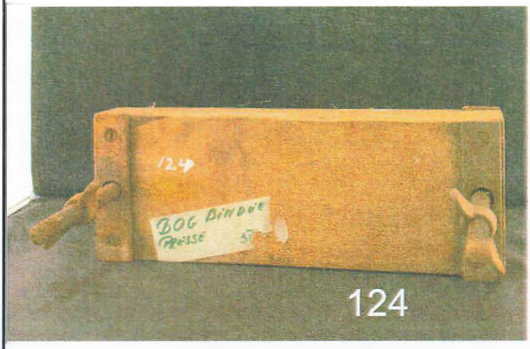

Genstand: **Bogbinderpresse**

Beskrivelse: Blev anvendt ved indbinding af bøger.

Giver: **Ukendt**

Modtaget: 2002

Museumsnummer: 124

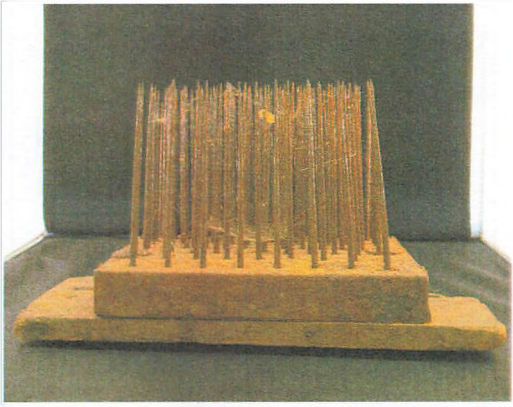

125

Genstand: **Hørhjejle**

Beskrivelse: Til at høste hørkapslerne på hørplanten. Hør er kendt i DK siden stenalderen. Hver gård havde sin hørmark, så de kunne fremstille linnede. Oliehør blev anvendt til lindolie.

Giver: Finn Larsen, Nagelsti

Modtaget: 2002

Museumsnummer: 125

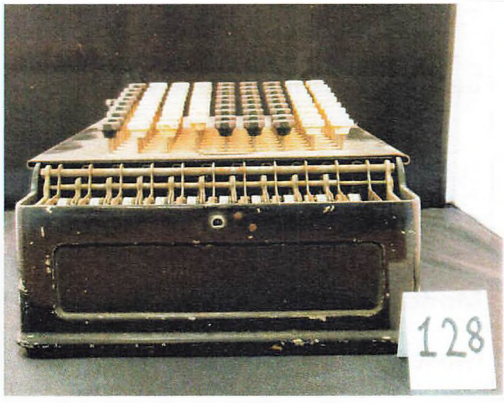

Genstand: **Regnemaskine**

Beskrivelse: Til udregninger kunne regne med plus, minus, gange, dividere.

Giver: Jørn Christoffersen

Modtaget: 2004

Museumsnummer: 128

Notaterne er skrevet af pastor Widding. Det kunne hurtigt fastslås, fordi et af notaterne lød: ***"18. juni (1925) kl. 4 (16) Aflevering af den nye præstegård til menighedsrådet!"***

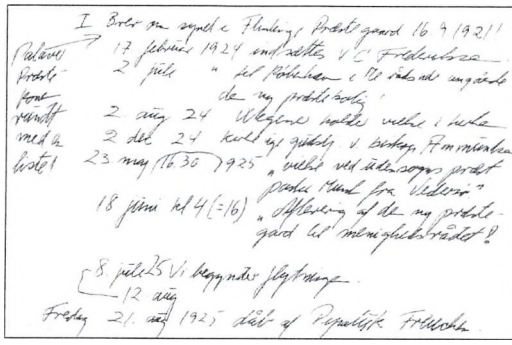

Næste linje siger: ***"8. juli 25 Vi begynder flytningen - - - ".*** – MEN et nærmere studie af den hastige håndskrift afslører, at **det er sognets tidligere præst. Svend Age Nielsen, der har skrevet notaterne, - sikkert efter en "kirkebog"?**

Der er flere oplysninger på "lappen": ***"23. maj (16,30) 1925 Vielse ved udensogns præst, pastor Munk fra Vedersø"***. - Hvorfor foretager pastor Kaj Munk en vielse i Toreby Kirke? – Et lille skrift fra 1998 giver forklaringen: ***"Toreby Kirke var sognekirke for den unge Kaj Munk i gymnasieårene 1915-17. Den 23. maj 1925 viede han i kirken sine venner Ingeborg og Ebbe Rasmussen."*** – Sidst i hæftet er optrykt Kaj Munks vielsestale til brudeparret. Værd at læse 25 år efter tryksagen - og 98 år efter vielsen.

Det lille skrift er forfattet/redigeret af pastor Svend Aage Nielsen til en mindegudstjeneste (d. 11. januar 1998) for Kaj Munks 100 års fødselsdag d. 13. januar 1998. – Hæftet vidner om en storstilet mindegudstjeneste, som tjener Kaj Munk – men også Svend Aage Nielsen til ære.

Men hvem var Ingeborg og Ebbe Rasmussen? – og har de noget med "Den blå anemone" at gøre? – og hvad vidste Jørn Henriksen i Øster Toreby om den blomst? – Det sidste kan vi læse om i hans "erindringer" – i arkivet.

Et yderligere notat: ***"2. aug. 1924 Wegener holdt vielse i kirken".*** Arkivleder Susanne Poulsen har fundet detaljerne i kirkebogen: ***"gift blev Johannes Palmer Hartmann, søn af afdøde organist Vilhelm E. Hartmann og hustru Bolette Hartmann f. Puggaard".***

Bruden er ***"Pige Siggyn Kemp, datter af afdøde stiftsprovst i Nykøbing F. Axel Gudmund Kemp - - opholdende sig for tiden på Fuglsang, - før Frederiksberg Allé 32 (?)."*** – Forlover er: ***"Godsejerinde B. Neergaard, Fuglsang.- - - Vielsen blev foretaget af Fhv. Biskop C. Wegener".***

Dermed er oplysningerne fra kirkebogen næsten udtømt, men hvorfor opholdt "pige Sigyn" sig på Fuglsang? - og hvorfor er Bodil Neergaard forlover?

Fortsættes på næste side.

Sidst på "lappen" står: ***"Fredag 21. aug. 1925 dåb af Pipaluk Freuchen".***

Kirkebogen giver igen spændende oplysninger – denne gang - om berømtheder til stede ved dåben og meget mere: ***"Født i Uvkusigskat(?) i Ummannaq – Kolonidistrikt i Grønland."*** – Moderen er (?) ***"Eskimokvinde Navarana Meqapaluk fra Kap York. Adoptivforældre i Henh. t. Kgl. Bevilling af 1/8 1925 er polarforskeren Lorentz Peter Freuchen og Hustr. Magdalene Wang f. Lauridsen. Deres bopæl er Kanslergade 6,2, København Ø. Barnet opholder sig dog endnu ved Dåben hos Adoptivforældrenes Forældre Kgl. Vejer og Måler i Nykøbing F, Freuchen."***

"Sognepræsten, der forretter dåben er V.C. Frederiksen".

Faddere er: "Kgl.Vejer og Måler Freuchen og Hstr. Frederikke af Nyk.F. som førte barnet til Dåben. Disponent Tom Freuchen, Kristiansstad, Sverrig. Læge Ib Freuchen, København. Polarforsker Knud Rasmussen, København. Pige Polly Freuchen, Lærerinde i Nykøbing.F. Pige KirstenVang Lauridtsen. Lægestuderende, Granvang, Vejen, Pige Regitze Freuchen, Nykøbing F."

"Barnets navn i Adoptionsbevillingen er: Kasaluk (Pipaluk) Palika Freuchen".

Tænk, to af Danmarks mest berømte polarforskere, **Peter Freuchen og Knud Rasmussen**, har deltaget i en dåbshandling i Toreby Kirke i 1925.

Hvorfor nu Toreby Kirke? – og hvorfor Pastor V. C. Frederiksen? – Forfatteren af denne lille artikel forsøger sig med nogle gæt.

V. C. Frederiksen havde været præst (og meget andet) i Grønland, og det kan tænkes, at han her har stiftet bekendtskab med de to polarforskere?

Fotos "lånt" fra "nettet".

Peter Freuchen blev født i Frisegade i Nykøbing, hvor der er opsat en mindeplade: "Her fødtes forfatter og Grønlandsforsker PETER FREUCHEN 20. februar 1886".

Fortsættes på næste side.

Pipaluk Freuchen blev i Nykøbing (eller kom tilbage?), og hun drev i mange år en privat børnehave i Frisegade, Nykøbing F. – men det er en helt anden historie, som Nykøbings Lokalhistorie sikkert kan fortælle?

Gaver, vi er glade for, - men!

af Susanne Poulsen

Vi har i arkivet en del "digitale" oplysninger – på "spole-bånd", "kassette-bånd", Video-bånd". "DVDér" og "8 mm smalfilm"! – Nogle af de medier og benævnelser er helt ukendte for unge mennesker. Vi er nogle, der godt ved, hvad det er for noget, **men har vi mulighed for at afspille de gamle sager?**

Vi har en del apparater. Nu afprøver vi dem, for at vide, om de skal tilbage på hylderne – eller om de skal til REFA/genbrug?

Ole Carlslund, Nagelsti, har været vores mand "i marken" i mange år, og det er utallige film/videoer, han har optaget i sognet. Nu vil han ikke mere, - teknik og programmer bliver stadig fornyet, og vi ved alle, hvad det betyder for vores muligheder for at "følge med"!

Ole Carlslund vil sikre sig, at Arkivet får mulighed for at kunne benytte de "apparater", han har brugt indtil nu, derfor har han afleveret en masse "digitale" apparater og andet udstyr – i god stand – til arkivet!

Nu forestår et større arbejde med at udrede trådene, og finde ud af, **hvad** der kan bruges af arkivet? – og **hvem** der kan bruge det? Det, vi ikke kan bruge, har vi fået Oles tilladelse til at lade gå til "genbrug"!

Vi takker dig - Ole – for "apparaterne" og for mange års lokalhistorisk dokumentering, - og vi ønsker dig – og Hilda - en ustresset fremtid!

PS. En del af Ole Carlslunds videoer kan stadig købes i Arkivet.

ARKIVET's adresse er: Åmarksvej 5 [1], 4891-Toreby (nu med LIFT!)

telefon:	2929 0090
e-mail:	***info@torebyarkiv.dk***
Facebook:	***toreby arkiv***
Hjemmeside:	***torebyarkiv.dk/***

Arkivleder og bestyrelse m.fl.:

Susanne Poulsen (arkivleder), Sakskøbingvej 13, 4891-Toreby, (2365 4985) *swp62@outlook.dk*
Hanne Sørensen (formand) Møllevej 14, Flintinge, 4891-Toreby (7175 5018) *hanne@flintinge.eu*
Per Poulsen (kasserer) Sakskøbingvej 13, 4891-Toreby (2163 7686) *perlp54@gmail.com*
Bodil Janik (sekretær) Strandgade 45 st.th. 4800-Nykøbing F (2910 2150) *janikbodil@gmail.com*
Knud Wilster Hansen, Gl.Landevej 19, 4891-Toreby (5486 9615) *reklamemix@hotmail*
Mogens Hansen Fjordvej 35, 4800-Nykøbing F. (3063 6311)
Else Ravn-Nielsen (suppleant) Toreby Vestergade, 4891-Toreby
Egon Lintner, (suppleant) Flintingevej 7, 4891-Toreby, (5486 9438)
Otto Sørensen (redaktør), Møllevej 14, 4891-Toreby, (7175 5060) *otto@flintinge.eu.*

Bank-konto: 5359 0243551 - Husk at oplyse navn og adresse.
Kontingent: kr. 200 (husstand og firmaer) – kr. 150 (enkeltmedlem).

DAGBOG: Arrangementer – notér og mød op!

Søndag d. 3. september kl. 14 **Besøg hos trædrejer, Søren W. Rasmussen**, Skovstræde 22 (tæt på Sønderskovhjemmet). – Foreningen sørger for kaffe/te og kage i haven. – Tag en "nabo" med (medlemskab ikke krævet). Gratis.

Lørdag d. 30. september kl. 14 **Fuglsang Herregård** – Fortælling-Rundvisning og kaffe/kage.
Medlemmer kr. 50 – ikke-medlemmer kr. 75.
***Tilmelding senest d. 20.sept.**– Se herunder.

Lørdag d. 11.november kl. 10 til 16 **Arkivernes dag** – i ARKIVET – kaffe/kage hele dagen.

***Tilmelding** og kørselsordning (kontakt, hvis du har behov for kørsel):
Susanne Poulsen (arkivleder) - 2365 4985 - *swp62@outlook.dk*
Hanne Sørensen (formand) - 7175 5018 - *hanne@flintinge.eu*